

Střelecký spolek ve Frenštátě pod Radhoštěm a jeho terče

Motto:

Pokud se nebudou smět měšťané z lepších tříd spolu s duchovenstvem a c.k. úřednictvem jen několikrát přes léto o nedělích po odpolední bohoslužbě na této střelnici bavit, museli by hledat zábavu mezi sprostým lidem po hospodách, kterážto zábava by pro měšťany z lepších tříd byla více nevýhodná než výhodná.

(Z přípisu frenštátského magistrátu na krajský úřad z 27. 1. 1838, zdůvodňujícího prospěšnost střelecké zábavy.)

^ Slávie s mečem, svírající v pravici rukojeť meče a levou rukou čechrající hřívu lva, jenž jí leží u nohou. V pravém horním rohu Karlštejn. KRÁLOVSKÁ STŘELBA 1889. EDUARD HEGRAT. Velikost 192,5 x 107 cm, malba na dřevě. Inv. č. H-8023

Střelecký spolek ve Frenštátě p. R. a jeho terče

Střelecký spolek (Schützergesellschaft) je nejstarším frenštátským spolkem. Před více než sto lety vnesl do literatury J. Felix poněkud nepřesný údaj, že střelecký spolek byl založen ve Frenštátě v roce 1835 městským syndikem (tj. písařem) Franzem Obschilem, knězem Židkem-Zelinkou a několika předními měšťany. Když jsem byl požádán o provedení historického průzkumu na téma „střelecký spolek“, tušil jsem, že to bude úkol náročný ani ne tak historiograficky, jako spíše stylisticky. Jak popsat po desetiletí se odvíjející „činnost“ pánů střelců, spočívající především v nabíjení zbraně, míření a mačkání spouště? Střelba na terč, tj. cíl nepohyblivý, byla totiž hlavní náplní činnosti tohoto společenstva. Naštěstí se spolek frenštátských střelců projevoval i jinak, ale tato aktivita nevyplývala přímo ze spolkových stanov. Nejdůležitější prameny k dějinám střeleckého spolku jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Novém Jičíně, na prvním místě je určitě (dosud neuspořádaný) Střelecký spolek s materiálem z let 1845-1925, důležité jsou také soubory písemností týkající se obou střelnic (u Siberie a budovy „Střelnice“) ve fondu Archiv města Frenštát p. R. a ve fondu Okresní národní výbor Frenštát p. R. (karton č. 128), v soukromých rukou byly donedávna dvě knihy: Vormerk-Buch der Frankstädter Schützengesellschaft zahrnující léta 1844-1908 a Statuten und Incorporationsbuch der Stadt Frankstaedter Schützen-Gesellschaft se zápisy z let 1844-1913. Přesto na mnohé otázky, vážící se k činnosti spolku, z dochovaných pramenů stěží získáme odpověď. Načrtnutý historický obraz proto není celistvý a je v něm mnoho bílých míst, daleko víc, než je míst po zásazích na malovaných terčích frenštátských střelců.

Těžké začátky

Cvičení ve střelbě patřilo už od pozdního středověku a zvláště v novověku ve městech k činnosti některých skupin obyvatelstva, zvláště bojeschopných měšťanů. Po zavedení stálého vojska v 17. století se střelecké společnosti transformovaly do podoby privátních společenství, které se bavily buď střelením z kuše nebo z pušek. V 19. století bychom pak našli jen málo měst či městeček, v nichž by nebyla střelecká společnost, resp. střelecký spolek. Stejně střelecké spolky byly např. v Brušperku, Místku, Novém Jičíně, Fulneku, Holešově či Moravské Ostravě. Pokud jde o Frenštát, počátky organizované střelby na terč jsou skoro legendární, neboť o nich nemáme úředně ověřený záznam, ale pouze kronikářskou výpověď, která je jakoby vytržena ze souvislostí. V tzv. „Jandově kronice“ je k roku 1819 tento záznam: „Pod Horečkou vystavěli zdejší občané si boudu na střelení a střídali tam dva roky, v roce 1821 přenesli tu boudu k valše a tam dvě léta střídali“. Kdo byli tito muži nevíme. Dá se tušit, že patřili k městské smetánce, jak to máme doloženo o několik let později. V roce 1835 vyvinula skupinka předních frenštátských měšťanů značné úsilí, aby střelecká zábava byla postavena na pevný institucionální a též i materiální základ. Předními protagonisty tohoto úsilí byli frenštátský farář Johann Schwarz, kooperátoři dr. Valentin Židek a Josef Zelinka a 29 měšťanů, z nichž vynikali zvláště syndik (tj. městský písař) Franz Obschil, Ferdinand Hanzeli, výběrčí kontrolního úřadu, purkmistr Franz Koniakovský a dva radní: Franz Fiala a Franz Järmer. Každý z nich složil příspěvek 30 zlatých na postavení střelnice. Dne 11. května 1835 pak podali páni střelci na městský magistrát rozklad k uvažované stavbě střelnice, resp. střelecké boudy. Úmyslem střelců bylo postavit si boudu na pozemku vzdáleném tři čtvrtě hodiny cesty od jižního konce města u hostince patřícího velkoměšťanu Franzi Järmerovi (bydlel v dnešním domě čp. 35 na náměstí). Vlastní místo

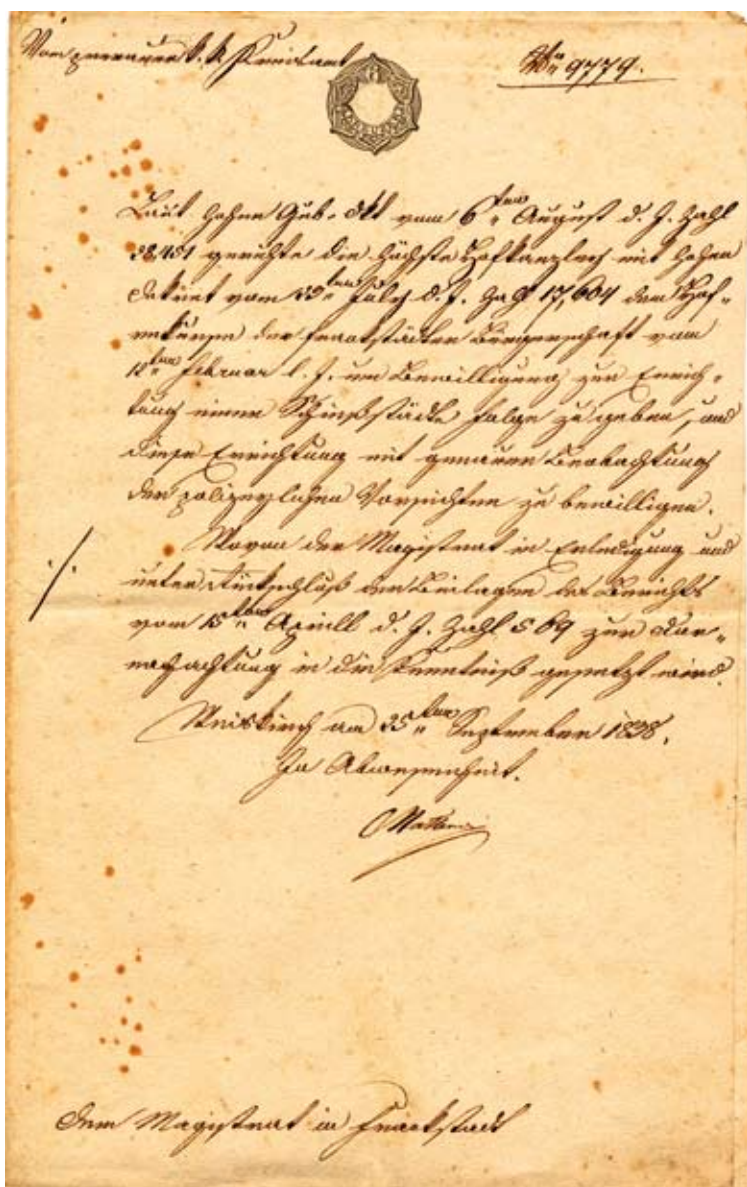
se uvolil pan Järmer střelcům pronajímat, na jak dlouho budou chtít. Bouda by byla umístěna v nížině koryta Lubiny a na západě by přirozenou ochranu tvořil zdvíhající se pahorek, na druhé straně měla být postavena záchytná zeď. Místo u Järmerova hostince (později Siberia) se střelcům jevilo jako nejvhodnější. Od zednického mistra Antona Schuberta si nechali v červnu 1835 zhotovit plán ochranné zdi na zachytávání kulek, která byla patrně skutečně postavena. Rozrůstajícím se potřebám spolku ale začala bouda záhy nedostačovat a střelci se proto velmi rychle rozhodli postavit řád-

▲ Náčrtek situace frenštátské střelnice v údolí říčky Lubiny, přiložený k popisu střelnice, který sestavil hukvaldský hajný E. Koller 3. května 1836. (SOKA Nový Jičín, Archiv města Frenštát p. R., inv. č. 574, karton 13)

nou střelnici. Dne 22. března 1836 podali v tomto smyslu žádost na frenštátský magistrát, který 25. června 1836 pánům střelcům milostivě povolil postavení střelnice podle plánů, které předložili. Mělo se dbát především na zachování všech bezpečnostních předpisů, na konci střelnice měla být postavena vysoká zděná zeď na zachytávání střel a také vlastní střílna měla být ze solidního materiálu, aby tak bylo odstraněno všeliké nebezpečí jak pro lidi, tak i zvířectvo. V pozdním létě došlo nejspíše k realizaci stavebního záměru, který přišel asi na 800 zlatých. Ze střelnice se měšťanstvo netěšilo dlouho. Patrně nebyly dodrženy všechny předpisy nebo stavba nevyhovovala celkově. Krajský úřad v Přerově neustále bombardoval frenštátský magistrát příkazy o podání zprávy o stavu střelnice. Tak 19. listopadu 1836 žádal o podání zprávy o střelnici do konce měsíce. Teprve o měsíc později, 27. prosince, omlouval Franz Obschil nevyřízení této věci pro nával jiné úřední agendy, zvláště pozůstalostí, oceňování, dražeb a soudních záležitostí, a žádal o lhůtu osmi dnů. Nadřízené úřady se mu však přesvědčit nepodařilo. Přerovský krajský úřad 17. dubna 1837 pod čj. 4328 frenštátskému magistrátu sděloval, že moravskoslezské gubernium v Brně dekretem z 8. dubna 1837 č. 10 159 žádosti frenštátských měšťanů o zřízení střelnice nevyhovělo. O nedůvěřivém postoji vyšších úřadů k střelecké zábavě vypovídá i list soukromé povahy právě z této doby. Psal jej 26. června 1837 z Brna neznámý autor neznámému adresátovi, jehož nazývá „milým bratrem“. V listu uvádí pisatel, že zřízení střelnice bude zemskými úřady povoleno jen za zvláštních okolností a s největ-

ší možnou obezřetností, protože tímto aktem by bylo pravděpodobně vzbuzeno všeobecné hnutí v lidu. Existence střelecké organizace ve Frenštátě by měla údajně negativní dopad na obyvatel města, kteří jsou valnou většinou chudí tkalci bez prostředků. Pokud by se tito navíc ještě věnovali střelecké zábavě, zanedbávali by své řemeslo. Frenštátskému měšťanstvu tak bude moci být zřízení střelnice těžko povoleno, a pokud se tak přeci jen stane, bude třeba vynaložit ještě mnoho úsilí. Frenštátští měšťané se proti zamítavým odsudkům střelnice odvolali a žádali o zdůvodnění zákazu. Odpovědi se dočkali 4. srpna 1837, kdy frenštátský magistrát oznámil Franzi Petrovi, Janu Koniakovskému, Janu Konečnému a Valentinu Kněskovi, že přerovský kraj-

◀ Krajský úřad Přerov oznamuje 25. září 1838 frenštátskému magistrátu povolení zřídit ve Frenštátě střelnici (s odvoláním na dekret nejvyšší dvorské kanceláře z 23. července 1838 a guberniální dekret z 6. srpna 1838). (SOKA Nový Jičín, fond Střelecký spolek Frenštát, inv. č. 3)

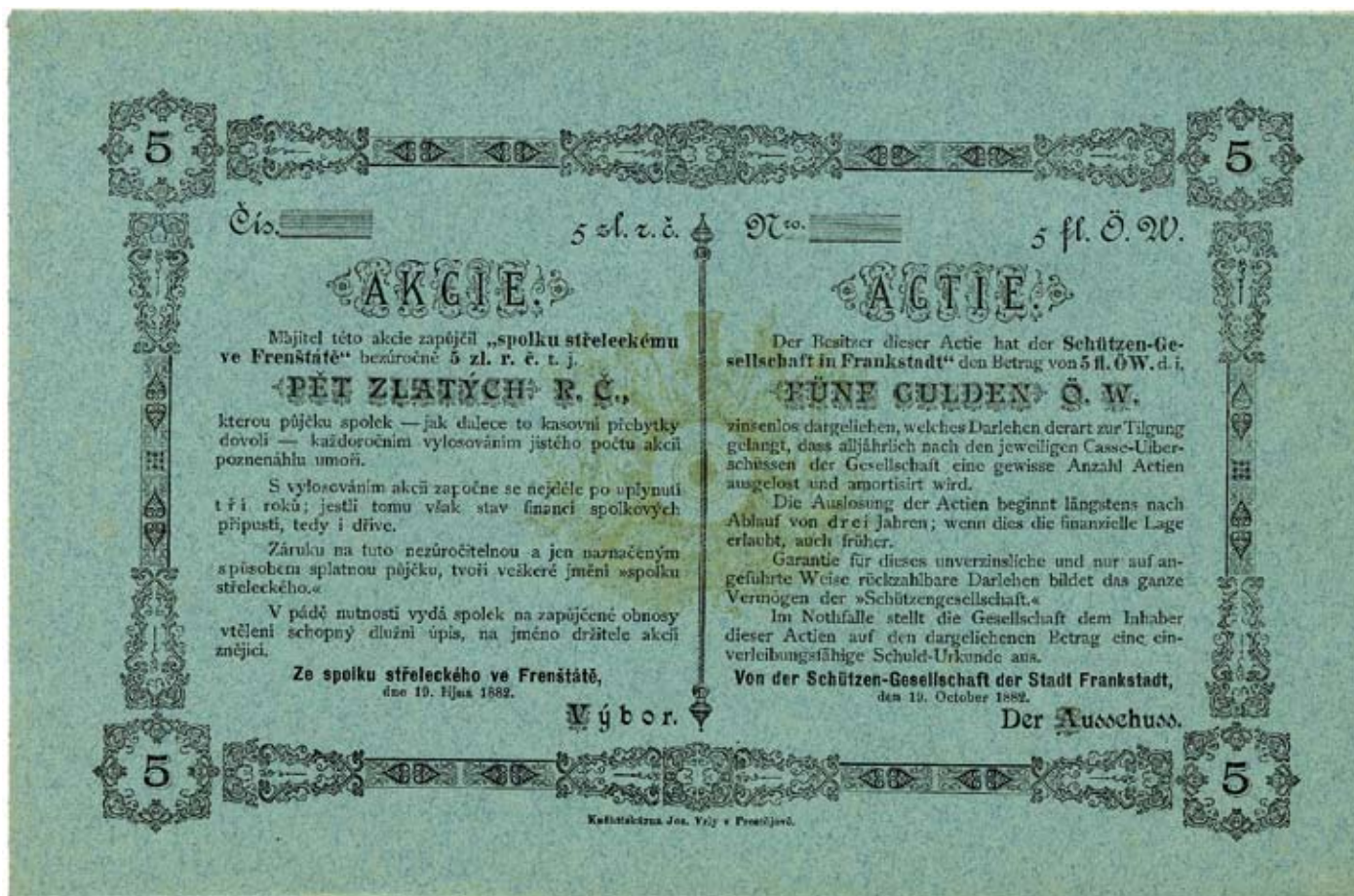
ský úřad je na dotaz, proč nebylo dopřáno sluchu žádosti o zřízení střelnice, odkázal na již dříve vydaný guberniální dekret č. 10 159 z 8. dubna, intimovaný krajským úřadem ze 17. dubna 1837 (pod č. 4328). Tímto byrokratickým postupem byla věc pro frenštátský magistrát jakoby vyřešena. Střelcům proto nezbylo, než se počátkem prosince 1837 obrátit k instanci nejvyšší - na dvorskou kancelář do Vídně. Mezi krajským úřadem a městskou kancelář se znovu pilně dopisovalo. Je zajímavé vědět, v čem viděli měšťané užitečnost střelby: šlo tu vlastně o vhodnou zábavu pro omezený okruh lepších lidí, jak vyplývá z přípisu frenštátskému magistrátu pro krajský úřad z 27. ledna 1838: »Pokud se nebudou smět měšťané z lepších tříd spolu s duchovenstvem a c.k. úřednictvem jen několikrát přes léto o nedělích po odpolední bohoslužbě na této střelnici bavit, museli by hledat zábavu mezi sprostým lidem po hospodách, kterážto zábava by pro měšťany z lepších tříd byla více nevýhodná než výhodná.« Nevíme, jaké argumenty se ukázaly jako nejpádňější při rozhodování a které nakonec převážily. Úřední schvalování se protahovalo, bylo nicméně úspěšně završeno navzdory nejrůznějším byrokratickým průtahům. Dekretem dvorské kanceláře z 23. července 1838 č. 17604 bylo frenštátské střelecké společnosti povoleno zřízení střelnice s uvarováním se všech policejních předpisů. Tento výnos byl potvrzen dekretem gubernia dne 6. srpna 1838 č. 28431 a intimován krajským úřadem 25. září 1838 č. 9 779, na magistrát se dostal 28. září. Oficiálně tak teprve 2. října 1838 byli střelci uvědoměni o povolení zřídit střelnici, která ovšem už delší dobu stála. Střelecký spolek tak mohl opět po vynucené přestávce jednoho roku začít znovu střílet. Administrativní potíže nastaly i při schvalování spolkových stanov. Při jejich tvorbě se frenštátští střelci očividně nechali inspirovat střeleckými statuty hukvaldských střelců či snad lépe myslivců, které potvrdil v Kroměříži 10. října 1799 olomoucký arcibiskup Antonín Theodor hr. Colorado-Waldsee.

Opis těchto statut je založen mezi písemnostmi týkajícími se zřízení střelnice. Statuty frenštátského spolku, jimiž se pak společenstvo řídilo, nesly datum 1. května 1844. Tento časový údaj však byl vztažen zpětně na dokument, jehož definitivní podoba se utvářela několik let, jelikož schvalovací proces se protáhl. S vlastními spolkovými statuty se frenštátští střelci pokusili prorazit u úřadů asi již dříve. Dne 13. dubna 1844 zažádal střelmistr Josef Janda městský magistrát

Nákres situace v okolí stavebního místa pro budovu Střelnice, pořízený podle mapy stabilního katastru někdy v polovině 19. století. (SOKA Nový Jičín, Archiv města Frenštát p. R., inv. č. 574, karton 13)

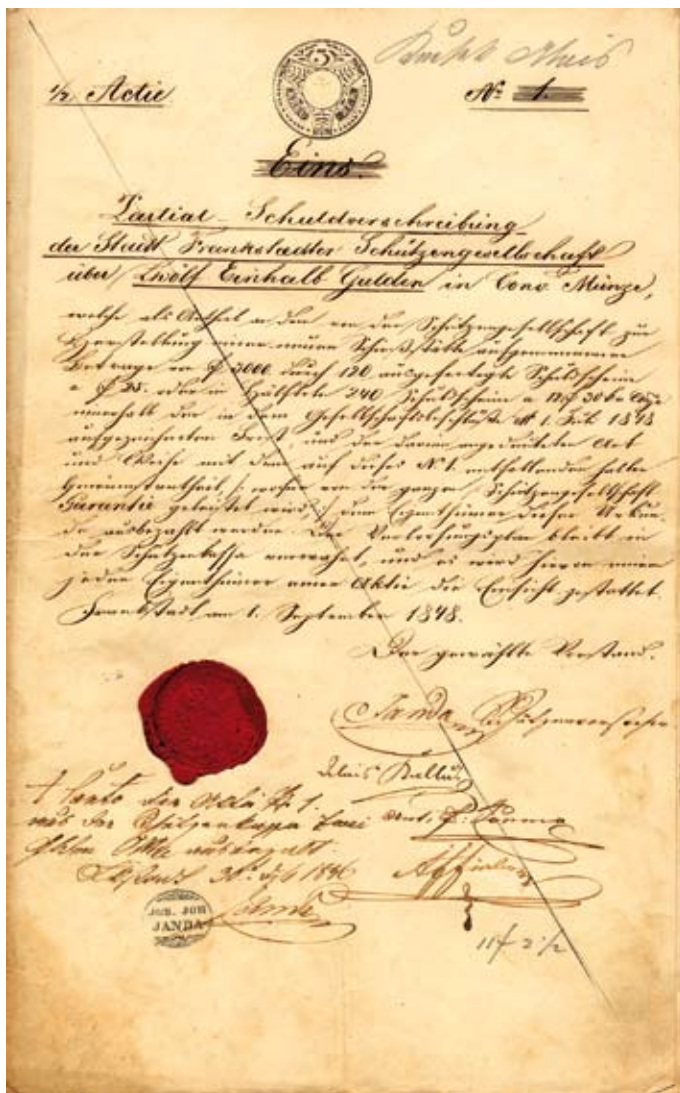
o schválení přiložených statut spolku, jakož i střeleckého řádu. Tento první návrh statut asi neprošel. Střelci tedy vypracovali nové stanovy spolku a úřední mašinerie podání, zpráv, proseb, odvolání a rekursů mohla začít. Kupříkladu 3. května 1845 žádal městskou radu nedávno zvolený představený spolku, městský lékař Josef Janda, o urychlené schválení statut, které zemský úřad v Brně v březnu 1845 poslal nepotvrzené zpět, neboť některé články statut měly být v jednotlivostech ještě upraveny. Spisy se však, jak známo, nejlépe vyřizují tak, že se založí „ad acta“. Počátkem září 1847 psal představený střeleckého spolku Josef Janda frenštátskému magistrátu německou suppliku: „...zdejší střelecké společenstvo předložilo před třemi lety k urychlenému schválení statuty a střelecká pravidla a tyto byly již také po dvojnásobném vylepšování dle pokynů vyšších úřadů znovu odeslány k posouzení. Jelikož uběhly již dva roky, aniž by statuty byly schváleny, je slavný magistrát prošen, aby se zasadil u vyšších úřadů o zajištění cesty vedoucí ke schválení statut a střeleckých pravidel“. Tuto „cestu“ se nakonec opravdu podařilo zajistit, byť s velkou časovou prodlevou. Střelecké statuty, schválené guberniem již 5. září 1845, vzal městský úřad na vědomí teprve 25. června 1849. Statutárně ustavený spolek tak mohl náležitou činnost velkého formátu rozvinout až po revolučním roce 1848. Bylo to asi způsobeno i tím, že členy spolku byla němčící městská honorace s nepříliš pokrokovými politickými názory, která po odvanu konstitučního nadšení chytla nový vítr. Toho jsou důkazem např. známé svatodušní události v r. 1848, kdy představitelé národní gardy zvolili raději zbabělý útěk před útočící rozjařenou omladinou. Zástupcem velitele národní gardy byl právě představený střeleckého spolku, městský lékař Josef Janda. Léta Bachova absolutismu představují dobu velkého rozmachu spolkové činnosti pánů střelců.

6

Z historie budovy „Střelnice“ (čp. 837)

▲ Akcie č. 1 Aloise Knězka, jedna z 240 polovičních akcií v hodnotě 12 a půl zlatého, vydaných spolu se 120 akciemi v hodnotě 25 zlatých dne 1. září 1848 za účelem pořízení a postavení nové střelnice.
(SOKA Nový Jičín, fond Střelecký spolek Frenštát, inv. č. 2)

Bylo tudíž usneseno postavit střelnici novou, na což mělo být použito kmenové jmění spolku v hodnotě 3000 zlatých. Podrobnosti byly dále upřesňovány 1. září 1848, kdy se střelecký spolek usnesl vydat akcie v celkové hodnotě 3.000 zlatých, které měly být na stavbě zaknihovány. Dne 14. listopadu 1849 podal Josef Janda městskému úřadu žádost o povolení ke stavbě s příloženým plánem a návrhem situace. Stavba se uskutečnila v letech 1850-1851 a vedl ji člen spolku, frenštátský stavební mistr Ambrož Zapletal. Náklady na zbudování střelnice však dosáhly namísto očekávaných 3.000 zlatých celkové výše 7.417 zlatých. Spolek získal 3.000 zlatých vydáním akcií, část byla splacena členy spolku, zbylý dlužní kapitál byl jako hypotéka zapsán na nemovitosti. Tak podle tří dlužních úpisů z 1. ledna 1852 bylo zástavní

◀ Akcie v hodnotě 5 zlatých vydaná frenštátským střeleckým spolkem 11. října 1882.
(SOKA Nový Jičín, fond Střelecký spolek Frenštát, inv. č. 3)

Střelnice u Siberie, která sloužila spolku od roku 1835 až do poloviny 19. století, nemohla rozrůstajícímu se členstvu dlouho vyhovovat a sililo přání postavit pro spolek nové útočiště. Prvotním předpokladem bylo zajištění vhodného místa. Stalo se tak na základě čtyř kupních smluv z 27. září 1846, podle kterých střelecký spolek reprezentovaný Josefem Jandou odkoupil za 1.: od Františka Zrubka pozemkovou parcelu č. 1389 a 1393 v ceně 280 zlatých, za 2.: část parcely č. 1426 od Karla Gengely v ceně 80 zlatých, za 3.: část parcely č. 1426 od Jana Gengely v ceně 80 zlatých a za 4.: parcelu č. 1428 od Tekly Fialové v ceně 400 zlatých. Než mohlo dojít k realizování stavby, přišel revoluční rok 1848, který celý projekt odsunul na vedlejší kolej. Na pořad dne se otázka zbudování nové střelnice dostala oficiálně 1. července 1848, kdy na zasedání valné hromady střeleckého spolku byla zdůvodněna v německy psané „Dohodě“ („Uebereinkommen der Stadt Frankstädter Schützengesellschaft den 1. Juli 1848 zur Errichtung eines Schießstattgebäudes“) nutnost zřízení vlastní střelnice k „ušlechtilým účelům (den edlen Zwecken), což by bylo zdrojem zážitků částečně pro všechno obyvatelstvo, částečně zdrojem většího pobavení všech pánů střelců a zčásti by též posloužilo k zachování a udržení již statutárně ustaveného spolku“. Nově zřízená střelnice by spolku umožnila růst, neboť současné poměry, kdy je stará střelnice umístěna na cizím pozemku, znamenají pro spolek jen nevýhody.

právo na obnos 800 zlatých zapsáno Karolině Vavrošové z Kroměříže, sumu 1.020 zlatých zde měla pojištěna špitální nadace Franze Obšila a paní Anna Jandová měla zapsány pohledávky v sumě 1.300 zlatých. Stavební podoba „Střelnice“ se od roku 1851 příliš nezměnila. Podle popisu budovy a jejího inventáře z 50. let 19. století šlo o jednopatrovou podsklepenou budovu s domovním průčelím obráceným k jihozápadu. Před vchodem bylo otevřené vyvýšené předsálí, spočívající na čtyřech sloupech s kamennou dlažbou a dřevuným zábradlím. Stavba sestávala dále z vnitřní předsíně, šenkovny, vedlejší podlouhlé místnosti, od vchodu vlevo byla obytná místnost nájemce, kuchyně, spižírny, postranní chodby, stáje pro 4 až 7 koní. Střed budovy tvořil taneční sál a vyvýšené orchestřiště, v levé části stavby byla střelnice se střeleckým sálem, nabíjecí místností a střelecký areál. K dalším stavebním úpravám docházelo pochopitelně i v pozdějších letech, neúplně dochovaný materiál však znemožňuje, abychom si učinili úplný obraz. V roce 1852 byla založena lipová zahrada a postavena druhá dráha na kuželky. V roce 1853 byl nákladem 112 zlatých přistavěn druhý obývací pokoj pro nájemce. V roce 1854 byla opravována větrem poškozená střecha a zeď v nabíjecí místnosti a byla postavena ledovna ve sklepě nákladem 80 zlatých. V témže roce byl také zřízen park v zahradě, na který se vynaložilo celkem 60 zlatých. Tato částka byla ušetřena v letech 1853-1854 na přání členů spolku z ročních výdajů na občerstvení a nápoje, který činil 30 zlatých. Sedmáct dnů pak zabralo pěti nádeníkům pod vedením učitele Františka Bumbaly, který park aranžoval, než vysadili zhruba 16000 stromků. V roce 1855 byla znovu opravována ochranná záchytná zeď, která hrozila zřícením. V roce 1857 byla přestavována kůlna na vozy u „Střelnice“ na koňskou stáj. V srpnu 1865 bylo na spolkové schůzi dohodnuto přestavit zadní část sklepa na lednici (ledárnu) zbudováním dvou nových zdí a obložením vnitřních zdí. V roce 1865 spolek ještě přikoupil od města Frenštátu reprezentovaného obecní radou pozemkovou parcelu č. 1432 za kupní cenu 30 zlatých. Úředně pak byly 13. května 1870 stanoveny hranice mezi parcelami č. 1428 a 1432 patřícími spolku a sousedními pozemky parc. č. 1431 a 1429 manželů Jana a Terezie Kněžkových. Mezi těmito parcelami vedla polní cesta s příkopem. Manželům Kněžkovým bylo k jejich pozemkům přidáno asi 12 sáhů, neboť následkem dešťů došlo k posunutí mezi pozemky střeleckého spolku a manželů Kněžkových. Spolku pak bylo ponecháno na vlastní vůli, jestli příkopu, kterou hodlal zřídit, dá vydláždít nebo ji ponechá bez dlažby. Budovu „Střelnice“ využíval spolek pochopitelně ke svým účelům, mnohem výnosnější však pro spolek bylo provozování hostinské živnosti, kterou střelci pronajímali. Hostinská koncese zněla na jméno lékaře Josefa Jandy, jemuž byla udělena okresním hejtmánstvím v Místku dne 16. května 1851. Nepodařilo se dosud zjistit jména všech nájemců ani přesná data jejich působení. Prvním pachtýřem „Střelnice“ byl Josef Krč, který při dražbě 7. června 1851 jako nejvíce nabízející zájemce dostal hostinec do nájmu na tři roky od 1. 7. 1851 až do konce června 1854. Ještě před vypršením této smlouvy získal „Střelnici“ do nájmu Ferdinand Kojetínský na dobu od 1. 4. 1853 do 31. 3. 1856. V letech 1865-1867 je jako nájemce uváděn K. Kladiwa, dále víme o Aloisu Petrovi 1873-1876, Ferdinandu Haselmannovi 1879-1882 a Františku Bilíkovi 1892-1894. Většinou z těchto nájemců byly společné provozní potíže, na něž si u představenstva spolku stěžovali a žádali všeliké úlevy. Tak Alois Peter žádal 28. 8. 1875 prominout mu z roční činže 250 zlatých obnos 30 zlatých, protože zákazníci se orientují na nově zřízenou hospodu Nový svět a také na hotel Fiala. Spolek mu vyhověl až o rok později 17. 7. 1876 na sezení valné hromady. Obširný rozklad podal 18. listopadu 1879 pánům střelcům nájemce Ferdinand Haselmann: »Jak známo, nastaly neutěšené finanční poměry. Všech téměř živnostníků se ony dotýkají, avšak v první řadě jsou tu hostinští, jichž oni nejvíce cítivají. Lidé, zvláště zde ve Frenštátě, málo mohou teď hostince navštěvovati, zvláště jsou to vzdálené hostince jako je „Střelnice“, které krisí tou nejvíce trpívají. Ostatně je to známá věc, a tudíž přikročuji k věci, vznáše následující uctívou prosbu. Při najímání mého hostince „Střelnice“, ač z mnoha stran mne upozorňováno na hoře uvedené citát, myslel jsem, že vzorným vedením docílím toho, že ač dražební výminky pro nájemníka neprospěšné a tvrdé byly, přece jakž takž existovati moci budu. Nyní po několikaměsíční zkušenosti přišel jsem k přesvědčení, že pod těmito ustanoveními mi na „Střelnici“ existovati nemožno. Přední a nejhlavnější okolnost, které mne tísni, jestit, že používání sálu k plesům a všem tanečním zábavám mne výminkami odejmuto a že si tudíž sál tento slavný střelecký spolek pro

sebe ponechal. Pánové! Nahlídněte, že nevyhnutelno jest, ač záleží-li Vám na tom, aby hostinský na „Střelnici“ živu býti mohl, ustanovení toto změnit. Zábavy taneční jsou to, kterými zvláště na vzdáleném z města hostinci hostinský si poněkud pomoci může. Dále v jizbě šenkovní jest podlaha pramizerná a pec v této jizbě nutno též novou poříditi. Vzhledem k tomu vznáším na slavný výbor snažnou prosbu:

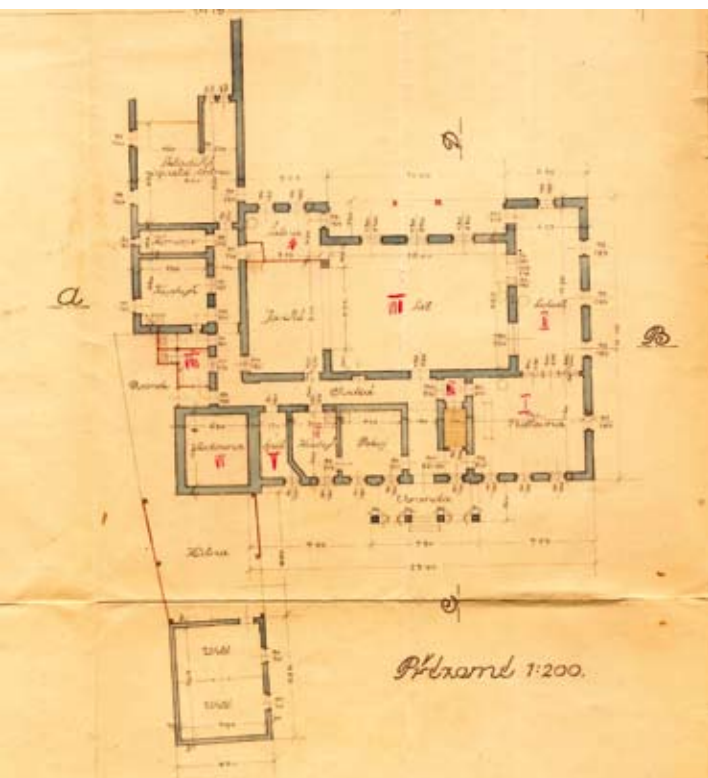
1. Aby mi dál k volnému užívání, totiž k pořádání plesů a jiných tanečních zábav tak jako dřívějšímu nájemníku bez zvýšení nájemného ponechán byl po celý čas trvání mého nájmu.
2. Aby mi na odrážku nájemního platu povoleno bylo do šenkovny poříditi novou péci.
3. Aby v této šenkovni na útraty sl. spolku nová podlaha dána byla, konečně
4. Aby mi opis nájemních výminek zhotoven a dodán byl, an mi jednotlivá ustanovení dobře známa nejsou. Vše toto jest pro mne nevyhnutelné a neráčí-li slavný spolek střelecký mé žádosti vyhověti, jsem spolu, ač nemile přinucen, tímto můj nájem střelnice vypověděti, neb jak hoře udáno, mi by existovati tam nemožno bylo.«

Reakci »slavného výboru střeleckého spolku« na tuto zdvořilou prosbu neznáme. Každopádně páni střelci hledali všelikou možnost, jak rozšířit škálu příjmů plynoucích ze „Střelnice“. V poslední dekádě 19. století rozvinul ve „Střelnici“ spolkovou činnost frenštátský Sokol, který 3. října 1892 navrhl střelcům, „uváživ všestranné výhody, jež by přineslo stálé jeviště v sále na Střelnici zdejší“, provedení úpravy sálu a stálého jeviště v zadní místnosti vlastním nákladem. Tento záměr byl nejspíše téhož roku realizován. Sokolský společenský život se však ze „Střelnice“ stáhl, když sokolové získali v roce 1900 za výhodných podmínek hotel „Slavia“ ke cvičení a zábavám. S tím, jak upadal zájem o střelbu do terče a jak ubývalo členů spolku, souvisely i další osudy „Střelnice“. Vydržování této budovy bylo pro několik málo členů spolku neúnosné. Již v roce 1901 za předsedy Františka Michny se jednalo o prodej a přeměnu „Střelnice“ k zařízení vodoléčebného ústavu, o což se velmi zajímal hlavně městský lékař MUDr. František Křenek. Za tím účelem se také vyjednávalo o zakoupení sousedního pozemku s Ferdinandem Knězkem, ale protože nebylo možné získat finanční prostředky, bylo od provedení projektu upuštěno, ač už byl hotový plán i rozpočet. Když spolek obnášel pouze dvě desítky členů a nemohl zdotat velké břemeno úroků z dluhů a nákladů na opravu budovy, usnesli se střelci na spolkové valné hromadě dne 25. října 1907 nabídnout „Střelnici“ ke koupi obci, aby tak byla poskytnuta záruka, že se „Střelnice“ nedostane do cizích rukou a bude v zájmu veřejnosti co nejdéle udržena jako zahradní hostinec. Podmínky prodeje byly následující:

1. Budova Střelnice se zahradou a střílnou přenechá se obci města Frenštátu p.R. proti převzítí a zastávání všech dosavadních vtělených i nevtělených dluhů, obnášejících K 10,238.34 a proti dodržení nájmu, který dnem 30. září 1908 vyprší.
2. Že obec bude povinna, dokud jiná zahradě místnost podobná ku odbyvání slavností se hodící v městě zřízena nebude, neb alespoň pokud možno co nejdéle Střelnici co zahradní hostinec udržovati.
3. Pak-li by obec s držením Střelnice značnější hmotnou škodu měla a ji z té příčiny co zahradní hostinec udržovati nechtěla, tedy bude oprávněno, kdyby se během času k tomu příležitost naskytla, Střelnici k zařízení buď nějaké školy nebo nějakého lidumilného neb všeobecně prospěšného ústavu obecního upotřebiti, musí však o tom případě obnos K 5.000, slovy pět tisíc korun, pro zdejší chudobinský fond zaplatiti.
4. V pádu by obec Střelnici k žádnému z uvedených účelů neupotřebila a ji snad co pasivní s ohledem na zájem a finance obce prodati chtěla, což se však jen v nejnútnejším případě státi může, tedy bude povinna zaplatit pro zdejší chudob. fond celý kupní cenu převyšující útržek nejméně však K 8.000, slovy osm tisíc korun.
5. Obec nesmí Střelnici z volné ruky ani Němci, ani žádnému israelitu prodati.
6. Pokud Střelnice co hostinec bude v držení obce, vymíňuje si střelecký spolek právo střílnu s pozemkem ve střílni a s vedlejší místností pro nabíjení ručnic bez každých překážek bezplatně užívat, bude však povinnen opravu střílny i vedlejší místnosti svým nákladem prováděti.

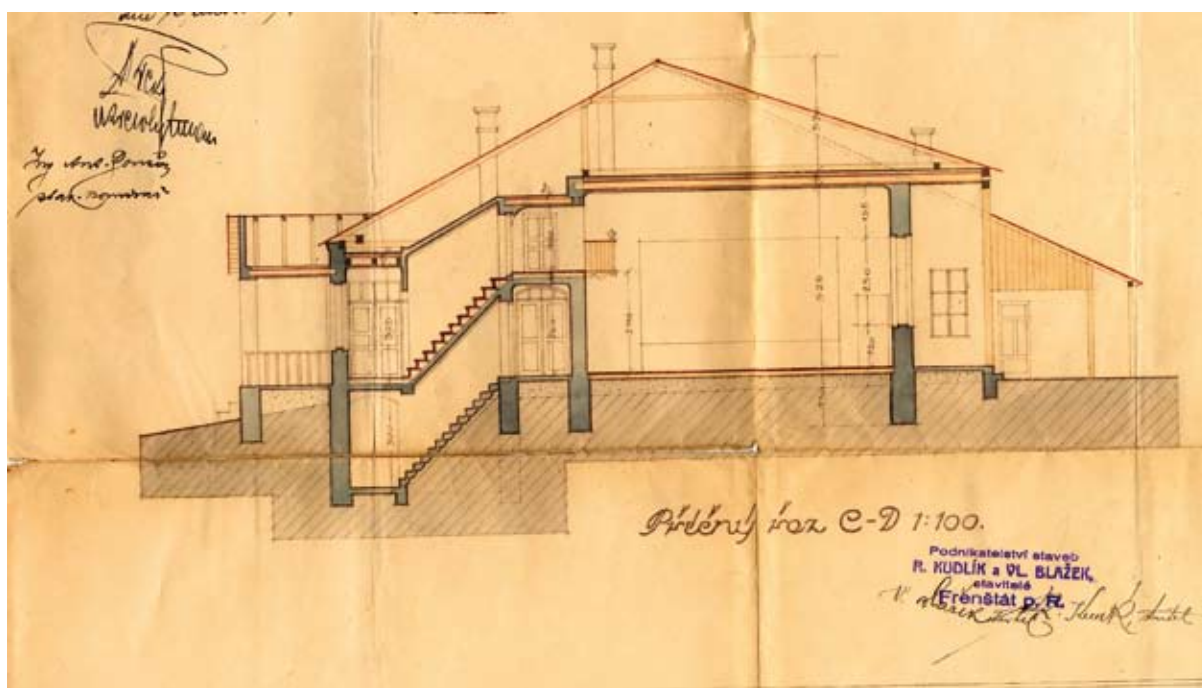

a udržovat v dobrém stavu dráhu kuželny o tom, že pokud by střelecký spolek pořádal koulení o ceny, měla mu být kuželna přenechána na používání na dobu jednoho nebo dvou týdnů, ovšem za přiměřenou náhradu. Dne 27. ledna 1924 vypukl na „Střelnici“ požár („shořel strop nad Frankfurtem následkem mnoho topení při malování“), který uhasil hasičský sbor. Budova pak byla i nadále využívána jako hostinec, a to i poté, kdy přešla na Tělocvičnou jednotu Sokol. Sokolové získali „Střelnici“ ve veřejné dražbě 22. října 1925 složením 130.700 Kč a 13. července 1926 byla Sokolu udělena hostinská a výčepnická koncese pro dům čp. 837 („bývalou Střelnici“). Sokolové si vyjednali též povolení upravit „Střelnici“ na cvičiště pro veřejná cvičení, kluziště s ohřívárnou a tenisové kurty.

◀ Přízemí hostince „Střelnice“, zakoupeného Tělocvičnou jednotou Sokol ve Frenštátě p. R., která oznámila 28. 3. 1926 okresní politické správě v Místku svůj úmysl v průběhu pěti let budovu „Střelnice“ zrestaurovat. (Výřez z plánu, pořízeného v únoru stavitelskou kancelář Rudolfa Kudlíka a Vladimíra Blažka z Frenštátu, měřítko 1:200). (SOKA Nový Jičín, Okresní národní výbor Frenštát p. R., inv. č. 216, karton 128)

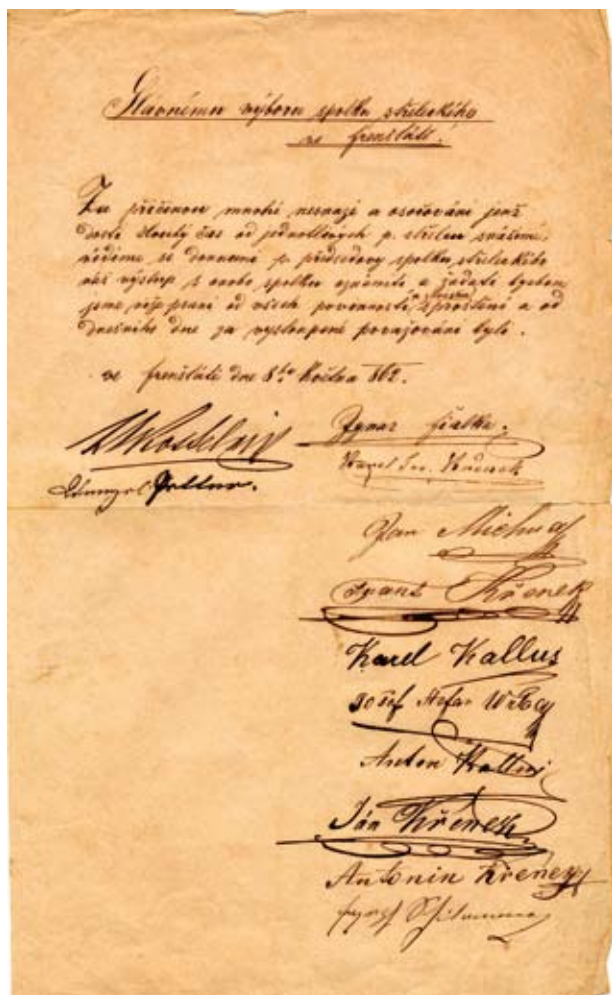
11

▲ Příčný řez (C-D) budovou „Střelnice“ v měřítku 1:100. Výřez z plánu, pořízeného v únoru stavitelskou kancelář Rudolfa Kudlíka a Vladimíra Blažka z Frenštátu, měřítko 1:200). (SOKA Nový Jičín, Okresní národní výbor Frenštát p. R., inv. č. 216, karton 128)

Vnitřní organizace spolku, národnostní profil a členstvo

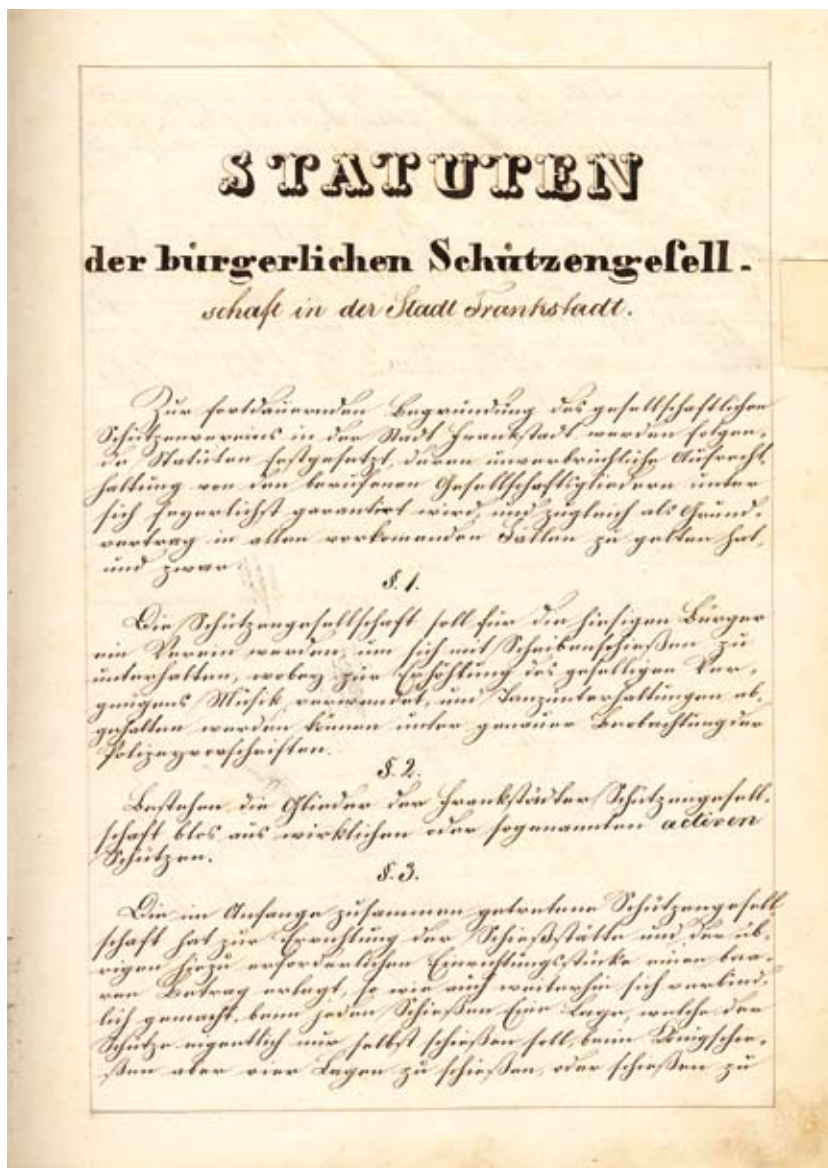
▲ Dvanáct členů spolku na čele s Valentinem Kostelníkem oznamuje 8. května 1862 výboru a předsedovi střeleckého spolku své vystoupení a žádá o zproštění ze všech závazků a povinností, které jim dosud z jejich členství plynuly. (SOkA Nový Jičín, fond Střelecký spolek Frenštát, inv. č. 3)

O některých charakteristických znacích frenštátského společenstva střelců již byla řeč. Šlo o organizaci sdružující smetánku města: zámožné měšťany, obchodníky, sládky, továrníky, notáře, advokáty, učitele, účetní a státní úředníky. Podle stanov museli být všichni členové spolku dobré pověsti a měli být usedlí ve Frenštátu. Také členská základna nebyla nijak rozsáhlá, spolek měl průměrně kolem 40 - 50 členů podle momentálního zájmu o střelbu do terče. Přesné údaje o stavu členstva k jednomu každému roku nemáme, v příloze proto uvádím větší dat, která se mi o početnosti členské základny střeleckého spolku podařilo vypátrat. Spolek frenštátských střelců měl už od svého založení v roce 1835 určitou hierarchickou strukturu. Ta byla s konečnou platností potvrzena a určena v roce 1844, kdy byly vypracovány spolkové stanovy a střelecká pravidla. V čele spolku stáli dva střelmistři, označovaní jako první představený a druhý představený, od roku 1882 jako předseda a místopředseda. Jeden z nich byl zároveň pověřen vedením účtů. Oba pak spolu měli za úkol udržovat vnitřní kázeň ve spolku, jakož i provedení všech rozhodnutí valných spolkových hromad. Pravidelně se měl spolek scházet 1. října na valné hromadě ke kontrole výročního vyúčtování. K dalšímu rozhojnění spolkových funkcí došlo patrně v roce 1882, kdy přibývají navíc tajemník, pokladník a hospodář. Třebaže sociální struktura spolku byla poměrně monolitní, společné politické názory jednotliví členové nesdíleli. V revolučním roce 1848 sice dokázali představitelé frenštátské Národní gardy, v níž byli mnozí „páni střelci“, svorně utéci před rozjařenou omladinou, postupující rozmach

národního hnutí měl však své dopady i ve střeleckém spolku. Narůstající nevráživost mezi slovansky orientovanou částí spolku vyvrcholila počátkem 60. let 19. století. Tehdy došlo ke sporu o to, zda by ve 4. třídě obecné školy, zřízené v roce 1859, mělo být zavedeno německé vyučování. Tento problém způsobil rozdělení spolku na dvě frakce: německou a slovanskou. Slovanské křídlo si navíc na podzim 1861 založilo „Občanskou besedu“. Rozepře vyvrcholila patrně na jaře 1862 hromadnou secesí 12 členů, mezi nimiž byl mimo jiné právě Valentin Kostelník, přední činovník a zakladatel Občanské besedy. Josef Janda to ve své kronice komentoval slovy: „Tak povstaly dvě stranky a někteří údové střelnického spolku vystoupili a udělali sobě slovanskou besedu a dali jméno střeleckému spolku, který zůstal na tom, aby se němecy ve kvartě učilo, německý spolek. A ta rozepří panuje povčil 1867.“ Bylo však jen otázkou času, kdy se namísto tzv. „Němců“, k nimž se hlásila frenštátská smetánka, ujmou otěží ve střeleckém spolku Čeňové. Ještě před smrtí dlouholetého předsedy spolku lékaře Josefa Jandy (+ 1876) se ve střeleckém spolku vyprofilovala česká většina. Přitom ovšem

není bez zajímavosti, že v účetnictví a vedení protokolních knih o střelbě se čeština prosadila teprve v roce 1881, i když v písemném styku bylo češtiny běžně užíváno již od 70. let 19. století. Jako převratný byl uvnitř spolku chápán rok 1882, když byl jeho předsedou zvolen Emil Kostelník. Spolek tak přešel „do správy národní strany“. Svůj formální výraz to ovšem mělo v tom, že výbor vypracoval nové stanovy v české řeči, které byly schváleny c. k. moravským místodržitelstvím v Brně 12. října 1882. To, že se ze střeleckého spolku setřel jeho německý nátěr, možno hodnotit jako završení národnostního sebeuvědomování oné zámožnější menšiny frenštátských obyvatel. I nadále si však spolek podržel charakter korporace jakoby vyhrazené pro lepší společnost. Masovou organizací se spolek už z tohoto důvodu stát nemohl. Jako takový přetrval spolek až do svého zániku, kterého si kromě samotných pánů střelců byl sotva kdo vědom. O zániku kdysi slavného střeleckého společenstva dosud nemáme věrohodné zprávy. Údajně zanikl v roce 1900, což však stěžejně odpovídá skutečnosti. Ještě při prodeji budovy „Střelnice“ frenštátskému Sokolu je na střelce pamatováno,

těžko však říci, šlo-li o spolek jako takový nebo o bývalé členy již rozpuštěného spolku. Jisté je pouze, že kolem roku 1930 byl spolek pokládán za neexistující, neboť v seznamu spolků k tomuto datu není uveden.

◀ První strana opisu statutu střeleckého spolku v pamětní spolkové knize („Statuten und Incorporationsbuch der Stadt Frankstaedter Schützengesellschaft“ s. 3)

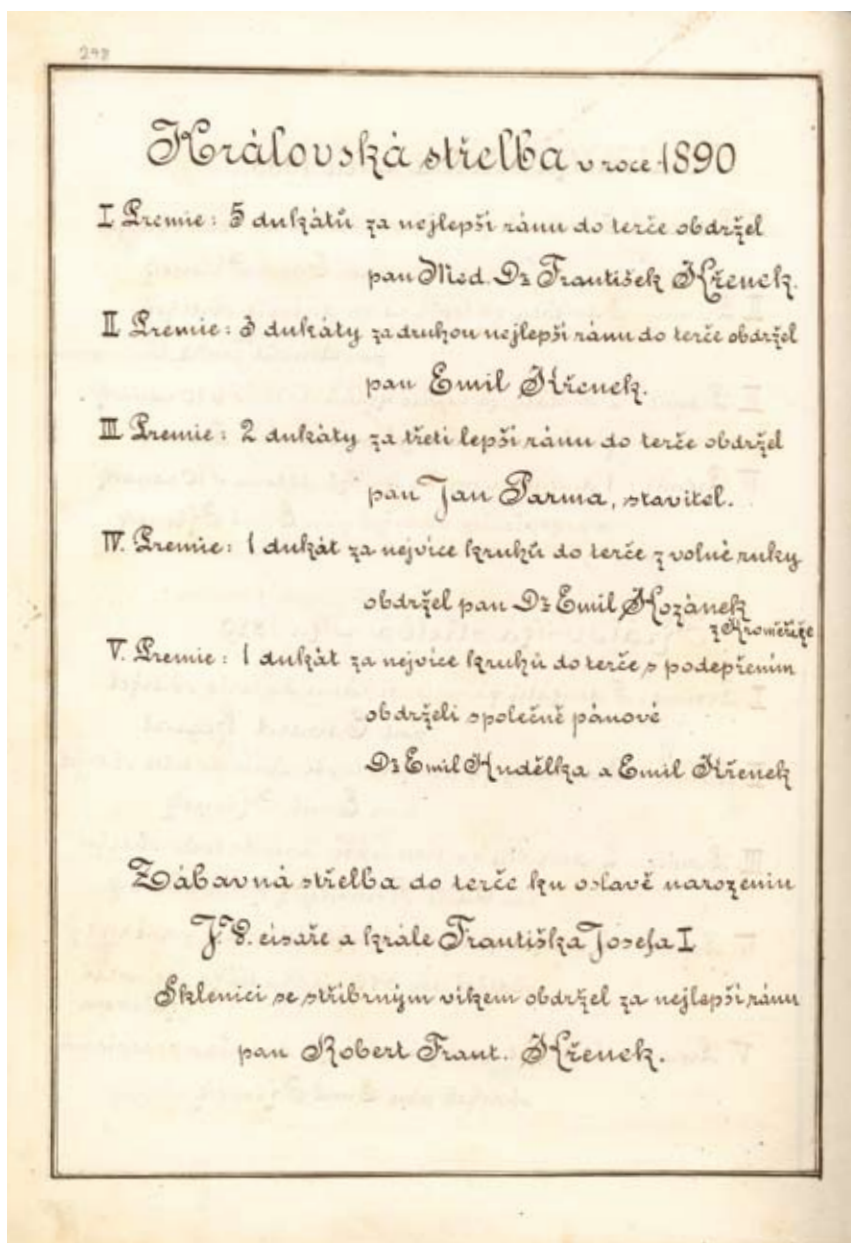

vynesla královská střelba 327 zlatých. Při královských střelbách byli odměňováni vždy tři nejlepší střelci. První nejlepší terča neboli královská střela byla oceněna 3 dukáty, druhá nejlepší neboli první maršálská střela byla ceněna 2 dukáty a třetí nejlepší střelec za druhou maršálskou střelou získal jeden dukát, vše ve zlatě. Vítěz soutěže byl pak s policejním doprovodem s oběma maršály s hudbou voděn po městě. Před nimi byl nesena „královská střela“, tj. příslušný terč. Průvod se ubíral Horní ulicí k budově okresního soudu, kde byla zahrána rakouská hymna a provoláno třikrát „Hoch!“. Pak se šlo s hudbou na „Střelnici“, kde byla pořádána taneční zábava. Ceremoniál vodění krále po městě přetrvál asi až do roku 1881, poté seznamy králů končí. Stalo se tak patrně v souvislosti se změnou ve vedení spolku, když se v roce 1882 vedení spolku ujala tzv. národní strana. Zachovalo se pouze označení „královská střelba“, kterého se užívalo snad do konce století.

V letech 1904 - 1909 se však vůbec nestřílelo, což je doklad o hluboké krizi a úpadku spolku. V letech 1910 - 1911 byly pořádány pouze nedělní letní střelby bez cen. V letech 1912 - 1913 se konaly premiové střelby. Poslední zprávu o střelení máme z roku 1914, kdy spolek ohlašoval střelení do terče každou neděli a svátek vždy ve 3 hod. odpoledne na „Střelnici“ s počátkem od 1. června 1914. Jedinou kulturně společenskou akcí, kterou měl spolek podle stanov zajistit, bylo pořádání hudby a taneční zábavy ve čtvrté sobotě v tzv. královském střeleckém týdnu. To nevyklučovalo, že se promiskue nepořádaly jiné společenské akce, vesměs však byly omezeny buď na členy spolku, nebo šlo o taneční zábavy. V březnu 1848 například spolek vydal na společ-

◀ Záznam o výsledcích královské střelby v roce 1890 a zábavné střelby do terče na oslavu narozenin císaře Františka Josefa I. („Statuten und Incorporationsbuch der Stadt Frankstaedter Schützengesellschaft“ s. 248)

16

^ Pozvání ke královské střelbě na neděli 20. srpna 1893. (SOKA Nový Jičín, fond Střelecký spolek Frenštát, inv. č. 3)

nou snídaní pro členy spolku při tzv. konstituční slavnosti na oslavu vydání březnové ústavy 13 zlatých 38 krejcarů. Zároveň spolek opatřil kokardy pro muzikanty a stuhy na konstituční prapor. V roce 1850 se konala slavnost položení základního kamene „Střelnice“ s hudbou a taneční zábavou. Dne 9. srpna 1885 se konala slavnost odhalení obrazu někdejšího předsedy spolku dr. Josefa Jandy. Obraz daroval spolku tehdejší předseda Emil Kostelník, maloval jej akademický malíř Eduard Pietsch (=Píč, též Piecz), učitel odborné tkalcovské školy. Paní a slečny z Frenštátu a okolí darovaly skvostné záclony s garnýžemi do velkého sálu v ceně 150 zl. Slavnostního odhalení obrazu Josefa Jandy se účastnilo množství členů spolku a místního i okolního obecnstva, což bylo pokládáno za důkaz sympatií, jimž se Josef Janda, který byl 32 let předsedou spolku, těšil. Také jubilejní střelba, k níž se dostalo od členů a příznivců darem mnoho premií, měla živý průběh a skvělý výsledek. Střelecký spolek nebyl dobročinnou organizací, na nemajetné frenštátské obyvatele bylo pouze pamatováno ve spolkových stanovách. Spolek měl ročně věnovat výtěžek z jednoho střelby na frenštátský chudobinský fond, a sice tak, že z vložených poplatků za střelbu se odečetla suma na střelný prach pro hmoždíře a střelby, odměna pro zapisovatele a zbylý obnos byl předán chudobinskému fondu.

Malované střelecké terče jsou, pokud pomineme budovu „Střelnice“, tím nejvýraznějším hmotným pozůstatkem po činnosti frenštátského střeleckého spolku. Jejich umělecká hodnota je přitom zanedbatelná. Když uvážíme, k jakému účelu měly sloužit, nemůže tomu být ani jinak. Po svém „použití“ byly terče užity jako dekorační předměty k výzdobě spolkových místností na „Střelnici“. Autory terčů většinou neznáme. Údajně je malovali malíři místní nebo z okolí - z Frenštátu Harabiš a Eduard Picz (Píč), z Rožnova p. R. Barbořík. Původně se mělo za to, že terče vznikly na zakázku v souvislosti s královskými střelbami. Prý je nechávali malovat na svůj náklad vítězové střelb, „králové“. To je ovšem pravda jen zčásti. Vyvrací to už fakt, že máme dochováno více terčů z jednoho roku. Navíc

ani jména dárců se vůbec neobjevují v seznamu králů a maršálů, také některá data na terčích nemohou mít souvislost s královskou střelbou, která se konala povětšinou v září. Nejstarší skupina terčů z let 1836 - 1839, která čítá dnes na 16 kusů, tudíž nemá s královskými střelbami nic společného. Vznik těchto artefaktů je nabíledni, terče dali namalovat členové spolku pro spolkové potřeby. U terčů dochovaných z pozdějších let je naopak původní předpoklad správný. Vznikly skutečně v souvislosti s královskou střelbou, neboť samy sebe tak identifikují a nesou nápisy jako např. „Als König verblieb Herr Janda Arzt 1846“, „Als König verblieb Herr Jordan aus Wien 1848“, „Königsscheibe 1849“, „Královská terč Josefa Jandy 1852“, „Královská terč pana Frant. Křenka 1858“ apod. Celá sbírka uložená v muzeu ve Frenštátě p.R. dnes čítá oficiálně 32 kusů.

17

Původně bylo terčů 61, jak plyne z inventáře vnitřního vybavení „Střelnice“ pořízeného po roce 1851. V té době byly malované terče umístěny v střeleckém sále. Podle inventáře z 1. října 1879 bylo ve velkém tanečním sále osm kusů velkých terčů.

Mimo to zde byl obraz císaře Františka Josefa ve zlatém rámu, vedle nějž byla dvě dlouhá zrcadla v docela dobrém stavu. Ve výčepu visely na stěnách tři zarámované obrazy: fotografie předsedy spolku Josefa Jandy, pohled na město Frenštát a „Gambrinus“. O dalších osudech terčů pak mnoho nevíme. Jisté je, že terče byly umístěny v bývalém „střeleckém sále“ ještě počátkem 20. století, v té době zde bylo už jeviště a šatna. Do muzea bylo asi po roce 1950 získáno či zachráněno před zničením 44 terčů. Při stěhování muzea do nových prostor v 60. letech 20. století došlo k dalším ztrátám, takže k dnešnímu dni zbylo pouze 32 terčů.

▲ Cikánský motiv, vlevo cikánský primáš hrající na housle, vpravo tančící cikánka.
Dole: Gegeben von Joseph Bumbala am 11. August 1839. [Daroval Josef Bumbala 11. srpna 1839]
Velikost 140 x 90 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-7780

- ^ Démétér (nebo Ceres), antická bohyně obilí a úrody, ochránkyně rolnictví, drží v pravé ruce srp a v levici snop obilných klasů. Terč podroben v r. 2007 konzervačnímu zásahu.
 Nahoře: Královská terč A. Zapletala.
 Dole letopočet: 1857.
 Velikost 198,5 x 109 cm, malba na dřevě
 Inv. č. H-8022

- ^ Český král Přemysl Otakar II., v záhlaví nápis: Královská terč Josefa Jandy, z pod něhož prosvítá starší německý nápis, patrně ve znění: Königsscheibe Janda Wundarzt.
 Dole: 18 Přemysl Otakar II. 52.
 Velikost 193,5 x 112,5 cm, malba na dřevě
 Inv. č. H-8024

^ Císař Josef II., který má ruku položenou na stolku, z něhož splývá rozvinutý svitek tolerančního patentu s čitelným nápisem: TOLERANZEDIKT.
Nahoře: Královská terč Teod. Štěpána.
Dole vpravo: 1863.
Velikost 192 x 110,5 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8025

^ Poprsí sokola v slavnostním kroji, po jeho pravici v pozadí pražské výstaviště, vlevo Pražský hrad.
Dole vpravo: 1893 g. v. K. Siedler.
Na rubu: Gemalt von Karl Siedler 1893.
Velikost 79 x 71 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8026

^ Bůh Apollón s vavřínovým věncem, zahalený v plášti zelené barvy a se zlatým květinovým lemem, v pravici drží šíp, levou rukou se opírá o luk, v levém dolním rohu lyra.
König verblieb Herr Reich.
Dole: Königsscheibe 1849.
Velikost 191,5 x 93 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8027

^ Turecký sultán s žezlem v pravici, opírající se pravou rukou o šavli, za jeho pásem zastrčená pistole.
Als König verblieb Herr Janda Arzt.
Dole vlevo: 1846.
Velikost 192 x 116,5 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8028

^ Německý císař (patrně Karel Veliký), držící v pravici meč a v levé ruce říšské jablko.
Nahoře: Als König verblieb Herr Jordan aus Wien.
Dole vpravo: 1848.
Velikost 187 x 99 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8029

^ Tři moiry - starořecké bohyně osudu a životního údělu - vlevo Klóthó předoucí nit života, vpravo sedící Lachesis, která nit přede dále, uprostřed stojící Atropos, která nit přestřihuje.
Nahoře nápis: Kralovská terč pana Frant. Křenka, který je zřejmě namalován na přemalbě staršího německého nápisu. Dole: 1858.
Velikost 199 x 115 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8030

^ Jan Žižka, levicí opřený v bok, v pravé ruce drží palčát. V pozadí bitevní vřava. Nahoře nadepsáno: Královská terč, E. R. Hegrat 1892. Velikost 192 x 110 cm, malba na dřevě Inv. č. H-8031

^ Hvězdář pozorující sedm žen, skrytých v koruně jabloně. Na pásce nad stromem: Rauhes Wetter scharfe Winde! Was ich hier für Sterne finde! [překlad: Drsné počasí, ostrý vítr, co za hvězdy tady najdu?] Dole: Gewidmet von William Walter Lord Herr Oberlieutenandt des Graf Nugent Linien Infanterie Regiment Nro.30. Velikost 69,5 x 89 cm, malba na dřevě Inv. č. H-8032

^ Sřtřelec v hnědém kabátě s šedivým cylindrem na hlavě.
„Gegeben von [Joh]ann [Křenek?] am 23. May 1836.“
Velikost 156 x 76 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8033

^ Husar na koni.
Gegeben von Andreas Křenek am 2ten Jul[i] 1837.
Velikost 157,5 x 82 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8034

^ Hospodyně kuchající ryby.
 „Leide wie der“ [kapr, kterého zařezává kuchařka]
 „und schweige wie dieser“ [kapr, ležící ve škopku]
 Rumělkou dole: Gegeben von Franz Fiala am 12. ten
 May 1836.
 Velikost 157 x 76 cm, malba na dřevě
 Inv. č. H-8036

^ Turecký sultán, kouřící dlouhou dýmku.
 Gosudar poč dass to Blakokom
 Ga tobe dam dwadeset dewet Grecaru,
 Ga tobe dam za trideset gregcaru; zle kazess.
 Dole: „Gegeben von Johann Knesek am 29. Juni
 1836.“
 Velikost 158 x 82,5 cm, malba na dřevě
 Inv. č. H-8037

^ Panna u kamenného soklu pod vrbou, v pozadí město.
Na kamenném soklu: Gegeben von Joseph Bumbala
am 7ten Aug. 1836.
Dole na červeném pozadí:
Im Lenz blühen die Blumen,
Im Herbst welken sie ab,
Den einen hebt man zum Tauf,
Den andern legt man ins Grab.
[Překlad: Na jaře kvetou květiny, na podzim zvadají zas,
někdo ke křtu povznesen, druhý v hrob je položen]
Velikost 155 x 83 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8038

^ Řecká bohyně lovu Artemis.
Čitelný pouze rok: .....at 1837.
Velikost 157,5 x 80 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8039

^ Rhodský kolos, držící ve vztyčené pravici pochoděň a v levé ruce šíp, stojící rozkročmo na dvou protilehlých hrázích přístavu, předlohou k tomuto vyobrazení byla patrně hojně rozšířená ilustrovaná encyklopedie Friedricha Justina Bertucha, Bilderbuch für Kinder, Weimar/Gotha 1790 - 1835.
[Geg]eben von Joseph Janda am 28ten July 1839.
Velikost 138,5 x 76,5cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8041

^ Vlevo dva kopiníci v hnědých kabátech a s černými klobouky, uprostřed stožár, na jehož vrcholu umístěn klobouk, na který ukazuje chlapec v červeném kabátku a bílých punčochách, držící za ruku další postavu. V pozadí pohoří. Neúplné, chybí pravá část terče.
Die Reverenz zu machen eine ....
Es ist doch traun! ein närrischer...
[Učinit poklonu..., to je věru bláznivý...]
[Geg]eben von P. Tropper am 26. July [1838]
Velikost 137 x 72 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8042

- ^ Pohled na benediktýnský klášter v Melku (Dolní Rakousy), zachycující klášterní komplex na ostrohu nad Dunajem z pohledu od západu na východ, vpravo cesta, po níž projíždí kočár.
Kloster Molk.
Dole na pásu:
Am 10ten den 9ten Monat 1837. W. Janda.
136,5 x 95 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8044

- ^ Přírodní scenérie, středem terče dvě holubice na větvi stromu u skály, do níž teše malý chlapec naps: Zum Ande(n)ken. Vpravo od skály malý vodopád.
Gegeben von Johan Koniakowsky am 6ten August 1837
Velikost 138 x 76 cm, malba na dřevě
Inv. č. H-8046

▲ Dáma v bílých šatech s péřovou čelenkou, opírající se o křeslo.
 Wer will daz der Beller knale,
 Der ziele auf meine Schnalle.
 [Kdo chce, aby hmoždíř třeskl; ten míří na moji přezku]
 Dole: Gegeben von [...jméno nečitelné...] 1837.
 Velikost 137 x 76,5 cm, malba na dřevě
 Inv. č. H-8047

▲ Zámeček na terase, u fontány postávají tři muži v kabátech s cylindry, dva si třesou rukama, mezi nimi čitelný nápis: Die Freundschaft spricht seinen „Ginken?“ will ich nicht.
 [Překlad: Přátelství říká, jeho (...?) nechci].
 Dole na pruhu: Gegeben [von] Jann Zahradnik am 13ten August 1837.
 Velikost 140,5 x 89 cm, malba na dřevě
 Inv. č. H-8050

- ^ Dýmající vulkán, pod nímž je přístav se zálivem a dvěma plachetnicemi, na břehu v popředí kominík s žebříkem přes rameno a mlynářský chasník. Ich bitte mach mich der Herr nicht Schwarz. Ich bitte mach mich der Herr mehr weiß mit Fleiß. Gegeben von Franz .... am 15. August 183.... [Prosím, neučiň mne, Pane, černým, Prosím, učiň mne, Pane, více bílým s pilností Daroval František .... 15. srpna 183...] Velikost 140 x 85,5 cm, malba na smrkovém dřevu Inv. č. H-8051

- ^ Uprostřed poutník s holí u vodopádu, nad nímž se naklání růžový keř, vlevo malý kostelík s věží, vpravo na vršku okrouhlý pavilónek s červenou střechou, za vrškem zapadající slunce. Na černém podkladu: Es wandelt der Pilger nicht immer auf Rosen, Der Dornen entsprunsten der Erde gar viel, Im Wechsel von frohen und traurigen Loosen, Gelangter nur kämpfend, und mühsam zum Ziel Gegeben von Joseph Knesek am 9. July 1839. [Neputuje poutník vždy jen na růžích, ze země vynučí mnoho trnů, při střídání radostných a věrných osudů, dospěje jen bojujíc a s námahou k cíli. Daroval Josef Křenek 9. července 1839] Velikost 131 x 83 cm, malba na dřevě Inv. č. H-8052

Terče nezařazené do obrazové přílohy

Dáma v bílých šatech se slaměným kloboukem a modrými střevíci.

Dole: Gegeben von Joseph Knieczek am 15. May 1836.

Velikost 153 x 77 cm, malba na dřevě

Inv. č. H-8035

Město bičované blesky.

Aus den Wolken dunkles Schalle,

fühlt der Sturm mit Wetterstralle

und zerschmetet die Stadt....

[Z mraků temné dunění, plní bouře blesky a drtí město]

Velikost 150 x 82 cm, malba na dřevě

Inv. č. H-8040

Lov kamzíků v Tyrolsku.

Die Gemenjagd in Tirol

F:O:

am 11.ten den 6ten Monat 1837.

Velikost 138,5 x 72,5 cm, malba na dřevě

Inv. č. H-8043

Středem terče holubice, kterou sestřeluje lovec se psem u rybníka, v pozadí na vršku hradní zřícenina, pod níž je vesnice se zámkem.

Nahoře: Luftschurz(?)

Dole čitelné pouze: ....ab 16....

Velikost 140,5 x 83 cm, malba na dřevě

Inv. č. H-8045

Pijavka lékařská ošetřuje koníka lučního v zeleném fráčku (patrně jde o odběr krve, na což ukazují sotva čitelné zbytky německých veršů).

Dole dedikační nápis: Gegeben von Paul Reich

am 16. Juny 1839.

Nahoře: ... der k..leiden an

vll o „ I je .... gen verde ich ihn

Bluth egen.

Velikost 140,5 x 73 cm, malba na dřevě

Inv. č. H-8048

Korunované přátelství. Pod korunovaným štítem s písmeny GF dvě spojené ruce, pod nimiž je sedmistrunná lyra.

Das gekrönte Freundschaftsband. [Korunované přátelství].

Dole: Gegeben an 2.ten [... nečitelné...]

Velikost 141 x 78 cm, malba na dřevě

Inv. č. H-8049

Příloha 1: Přehled o členstvu a jeho pohybu v letech 1835 - 1906

Rok	Počet členů
1835	31
1858	48
1859	51
1862	36
1874	47
1876	43
1877	43
1878	45
1880	39
1883	69
1884	67
1885	70
1886	68
1887	65
1888	66
1892	50
1893	50
1897	32
1906	16

Příloha 2: Seznam předsedů a činovníků střeleckého spolku

1835	Ferdinand Hanzel, výběrčí c.k. kontrolního úřadu	1890	Křenek Emil, předseda Michna František, místopředseda
1838	1. představený Franz Fiala, radní 2. představený Josef Koniakowsky, měšťan čp. 120		Křenek Robert, tajemník Fialka Alois, pokladník Hegrat Eduard, hospodář
1841	1. představený Ignaz Raschka, obchodník 2. představený Josef Koniakowsky, měšťan čp. 120	1895	Křenek Emil, předseda Michna František, místopředseda Křenek Robert, tajemník Fialka Alois, pokladník Červenka František, hospodář
1844	1. představený Josef Janda, městský lékař 2. představený Ambrož Zapletal, stavitel	1898	Křenek Emil, předseda Michna František, místopředseda Křenek Robert, tajemník Kaděrka Jan, pokladník Červenka František, hospodář
1847	1. představený Josef Janda, městský lékař 2. představený Alois Kallus, měšťan čp. 26	1900	Michna František, předseda Křenek Rudolf, místopředseda Křenek Robert, tajemník Hegrat Eduard, pokladník Kaděrka Jan, hospodář
1859	1. představený Josef Janda, městský lékař, 2. představený Josef Koniakovský	1903	Michna František, předseda Parma Rajmund, místopředseda Křenek František, tajemník Bumbala Zdenek, pokladník Kaděrka Jan, hospodář
1860-1876	řídil spolek až do své smrti městský lékař Josef Janda		
1876-1878	předseda Ambrož Zapletal, stavitel		
1878-1882	předseda Antonín Parma, c.k. poštovní úředník	1907	Kostelník Emil, předseda Fialka Alois, místopředseda Bumbala Zdeněk, pokladník Kaděrka Jan, hospodář
1882	Kostelník Emil, předseda Parma Leopold, místopředseda Křenek Robert, tajemník Fialka Alois, pokladník Křenek Emil, hospodář	1909	Fialka Alois, předseda Křenek Robert, místopředseda Křenek František, tajemník Kaděrka Jan, pokladník Červenka František, hospodář
1886	Kostelník Emil, předseda Parma Leopold, místopředseda Křenek Robert, tajemník Fialka Alois, pokladník Křenek Emil, hospodář	1912	Fialka Alois, předseda Křenek Robert, místopředseda Křenek František, tajemník Kaděrka Jan, pokladník Červenka František, hospodář
1889	Kostelník Emil, předseda Michna František, místopředseda Křenek Robert, tajemník Fialka Alois, pokladník Křenek Emil, hospodář		

Výběr z literatury

- Baletka Tomáš, Střelecký spolek ve Frenštátě p. R., in: Hlasy muzea a archivu ve Frenštátě pod Radhoštěm, č. 3 - 4, XIII., 1996
- Bílek Otakar, Střelecké štíty v našem museu, in: Hlasy okresního musea ve Frenštátě p. R., 1958-1 (14), s. 4 – 6
- Burian V., Pospíšil J., Katalog střeleckých medailí, mincí, plaket a odznaků ze sbírek Krajského vlastivědného muzea v Olomouci, Olomouc 1979
- Felix Jiří (ed.), Frenštátský okres, Vlastivěda moravská, Brno 1908
- Felix Jiří (ed.), Město Frenštát pod Radhoštěm (na Moravě). Obraz kulturně-historický, Frenštát p. R. 1904;
- Indra Jaromír: Krnovský střelecký řád 1568, in: Střelecká revue č. 2, 1983
- Indra Jaromír, Měšťanský střelecký spolek v Moravské Ostravě, jeho střelnice a medaile. Sborník Ostrava č. 12, 1983
- Indra Jaromír, Olomoucká medaile krále střelců. Sběratelské zprávy Hradec Králové, č. 42 - 43, 1983
- Indra Jaromír, Pečetě střeleckých společností na Moravě a ve Slezsku. Zpravodaj klubu genealogů a heraldiků, Ostrava, č. 4/1982
- Myška Milan, Střelecké terče s opavskými náměty in: Vlastivědné listy Opava, č. 1, 1989; Pospíšil J., Terče olomouckých ostrostřelců. Olomouc 1982
- Schildberger Vlastimil ml. (red.), Moravské spolky Moravy, Slezska a města Brna na přelomu 19. a 20. století, Brno 2004

▲ Budova Střelnice, restaurace a spolková místnost Střeleckého spolku, kol. 1903

Summary

According to surviving historical sources, the Shooting Club was the first such club to be established in Frenštát p. R. It was founded early, in 1835, by a handful of prominent townsmen and the main thrust of its activities was shooting, which would preoccupy members from spring through to autumn. Shooting practice naturally took place prior to this date, as in times of war shooters comprised an experienced link in the town militia. Apparently, already in 1819 several citizens had built themselves a hut for shooting below the hill at Horečky, where shooting continued for two years until the hut was transferred to the washboards.

In 1835 the shooters organised themselves into a club. In May that year the shooters presented the Frenštát magistrate with plans for the construction of a shooting range, over which they had been pondering. They proposed to build a hut on the land of one of the principal burghers of the town, Franz Järmer, on the low lying bed of the river Lubina not far from the road leading from Frenštát to Rožnov (the place called Siberie today). The magistrate approved the shooting range, though the shooters were less successful with the Přerov Regional Office at Hranice, where in 1837 the proposal was rejected. The citizens of Frenštát appealed the decision as far as Vienna, and while this prolonged appeal process was underway, Franz Obschil, the municipal sergeant at law, was able to bureaucratically shield the shooters from the higher regional offices, who constantly bombarded the town magistrate with questions regarding the 'prohibited shooting range'. Not until August of 1838 was there finally issued a licence 'to the Frenštát Shooting Society for establishing a shooting range' subject to all police regulations, naturally.

The shooting hut at Siberie served its marksmen up until the middle of the 19th century. The club visibly grew, in 1844 it had 40 members, in 1845 the number had already swollen to 46. Wealthy inhabitants of the town dominated the club's membership: entrepreneurs, brewers, factory owners, notaries, solicitors, teachers, accountants and senior national officials. According to its charter all members had to be of good character and settled in the town. It comes as little surprise that with such a membership base, the club was able to set about building a new shooting range. As early as 1846 the club purchased four plots along the road to Kunčice for a total value of 760 florin, where between 1850 – 1851 and at a cost of a further 12 000 florins, the Frenštát master builder, Ambrož Zapletal, carried out the construction of the Střelnice (Shooting Range Hut), which still stands today.

From the time of its inception, the overwhelming majority of club members were recruited from the wealthiest strata of the town. All the better societies in Frenštát at that time professed allegiance to the 'German' section of the community, a pattern repeated in the Shooting Club. Until the beginning of the 1880's, all records of the club were kept in German. The approaching whirlwind of a national movement and growth of a nationalistic consciousness however, finally forced changes. In 1862 ill feeling between the German and Slavic orientated factions had already reached its climax with the collective secession of 12 club members. Prior to this in 1861 saw the foundation of the Czech 'Civil Forum'. It was only a question of time before the Czechs would seize control of the club from the so-called 'Germans', who still formed the upper echelons of Frenštát society. Even before the death of the long-serving club chairman, Dr Josef Janda (1876), Czechs made up the majority of the Shooting Club membership. At the same time it is noteworthy that both in the club accounts and shooting records Czech did not begin to make its appearance until 1881, though its use was already widespread in club correspondence during the 1870's.

Interest in target shooting, however, declined over the years. Moreover, by the 1880's barely any of the 32 founding members were still alive. Sustaining the shooting range thus became more and more problematic, and so the shooters rented the building out as a garden restaurant to various interested parties. Club membership declined year by year and from 1904 – 1909 no shooting competitions were held. In such circumstances there remained no option for the local marksmen but to sell the range. After long negotiations with the municipal administration the shooting range was sold to the council for 15 000 crowns, on the condition that the administration take on 10 000 crowns of club debt, and the remaining 5 000 crowns be paid to the Frenštát Poor Foundation as a donation from the Shooting Club, but only if the

municipality were to sell off the range or reassigned its purpose. A deal was finalised on the 15th of November 1907, whereby the Shooting Club sold to the Frenštát municipality the Střelnice, building registration number 837, and which was approved at a meeting of the municipal council held Friday 10th April 1908. The acquisition of the building by the town meant that the conditions necessary for any independent Shooting Club activity had ceased to exist. The Shooters had formally reserved the right to use the embrasure, though even this did not last long. The building continued to be used as a public house, even after it was sold to the Gymnastics Club Sokol in 1924. Sokol members erected a training ground at the range for public use, which included a skating rink, a warming room and tennis courts.

Painted shooting targets today represent curiosities of their kind, though in Frenštát they once occupied a specific site. This site was the Střelnice, the well-known garden restaurant on the outskirts of Frenštát, where at the beginning of the 20th century painted shooting targets still adorned the walls and ceilings of several rooms. According to inventories made of the interior furnishings, the Střelnice boasted 61 such targets in the second half of the 19th century. At this time, painted targets were located in the shooting hall. After museum acquisitions in the 1950, 44 targets were saved from destruction. During the relocation of the museum in the 1960's further losses were recorded, leaving a mere 32 targets surviving to the present.

When exactly the history of Frenštát's first ever club was brought to a close remains a mystery. From extant records it is impossible to ascertain the exact official date on which the club ceased to exist. At the beginning of the 20th century a handful of club members were still able to organise a skittles competition on the Střelnice site. But by 1930 the club was no more. It quietly slipped out of existence without raising any great public interest. Its positive contribution to history is located paradoxically for Frenštát inhabitants in the arena of their nationalist consciousness.

Resümee

Der Schützenverein ist nach den erhaltenen historischen Quellen der erste Verein, der in Frenštát pod Radhoštěm gegründet wurde. Er wurde bereits im Jahr 1835 durch eine Handvoll führender Bürger gegründet, und sein Hauptinhalt war das Schießen, dem sich die Mitglieder zwischen Frühling und Herbst gewidmet haben. Die Schießübungen haben sich jedoch bereits vor diesem Datum abgespielt, da die Schützen in den Kriegszeit ein qualifiziertes Glied der städtischen Landwehr waren. Angeblich bauten einige Bürger bereits im Jahr 1819 eine Schießbude unterhalb von Horetzky (Horečky), wo zwei Jahre lang geschossen wurde, worauf die Bude zur Walke verlagert wurde.

Im Jahr 1835 organisierten sich die Schützen im Verein. Im Mai desselben Jahres legten die Schützen beim Frankstädter Magistrat Rechtsmittel in Bezug auf den vorgesehenen Schießstättenbau ein. Sie beabsichtigten, das Schützenhaus auf dem Grundstück des Großbürgers Franz Järmer in der Niederung des Lubinabettes, unfern der Straße von Frenštát pod Radhoštěm nach Rožnov (Rosenau) – die Stelle wird heute Siberie genannt –, zu bauen. Der Magistrat hatte die Schießstätte zwar genehmigt, die Schützen waren jedoch beim Prerauer Bezirksgericht mit Sitz in Hranice (Mähr.-Weißkirchen) erfolglos, das im April 1837 die Schießstätte nicht genehmigte. Dagegen haben die Frankstädter eine Berufung bis nach Wien eingelegt, und während sich hier das Berufungsverfahren lange hinzog, gelang es Franz Obschil, dem Stadtsyndikus, die Schützen vor den höheren Behörden bürokratisch zu schützen, die ununterbrochen den Magistrat mit Fragen nach dem Stand der „unerlaubten Schießstätte“ bombardierten. Erst im September 1838 wurde endlich aufgrund eines Dekrets der Wiener Hofkanzlei der „Frankstädter Schützengenossenschaft die Errichtung einer Schießstätte mit Berücksichtigung aller Polizeivorschriften“ gestattet.

Die Schießbude in Siberie diente den Schützen bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts. Der Verein ist beträchtlich gewachsen, im Jahr 1844 hatte er 40 Mitglieder, 1845 bereits 46. Unter den Mitgliedern des Vereins überwogen wohlhabende Bürger, Händler, Bierbrauer, Fabrikbesitzer, Notare, Anwälte, Lehrer, Buchhalter und hohe Staatsbeamte. Gemäß der Satzung mussten alle Mitglieder des Vereins einen guten Ruf haben und in Frenštát pod Radhoštěm sesshaft sein. Kein Wunder, dass mit einer solchen Mitgliedsbasis der Verein den Bau einer neuen Schießstätte in Angriff nehmen konnte. Bereits im Jahr 1846 kaufte er vier Grundstücke an der Straße nach Kunčice (Groß-Kuntschitz) zum Gesamtwert von 760 Gulden, wo dann in den Jahren 1850-1851 der Frankstädter Baumeister Ambrosius Zapletal mit einem Etat von 12.000 Gulden das bis heute stehende Schützenhaus baute.

Bereits seit den Gründungszeiten rekrutierte sich die Mitgliedschaft des Vereins in den überwiegenden Fällen aus wohlhabenden Schichten. Die gesamte bessere Gesellschaft in Frenštát pod Radhoštěm meldete sich zu dieser Zeit zu den „Deutschen“ und das spiegelte sich auch im Schützenverein wider. Bis zum Anfang der 80er Jahre des 19. Jahrhunderts wurden sämtliche Protokolle des Vereins in Deutsch geführt. Der fortschreitende Aufschwung der Nationalbewegung und das Wachstum des nationalen Bewusstseins erzwangen jedoch schließlich Änderungen. Bereits im Jahr 1862 erreichte die Gehässigkeit zwischen der slawisch und deutsch orientierten Fraktion durch eine Absonderung von 12 Mitgliedern ihren Höhepunkt. Bereits zuvor, im Jahr 1861, war das tschechische Vereinshaus gegründet worden. Es war nur eine Frage der Zeit, wann anstatt der „Deutschen“, zu denen sich die High Society von Frenštát pod Radhoštěm meldete, die Tschechen die Führung im Schützenverein übernehmen. Noch vor dem Tod des langjährigen Vereinsvorsitzenden, dem Arzt Josef Janda (+ 1876) profilierte sich im Verein die tschechische Mehrheit hervor. Dabei ist nicht ohne Interesse, dass in der Buchhaltung und der Führung von Schießprotokollbüchern sich das Tschechische erst im Jahr 1881 durchsetzte, obwohl im schriftlichen Verkehr das Tschechische bereits seit den 70er Jahren des 19. Jahrhunderts üblich war.

Das Interesse am Scheibenschießen legte sich jedoch mit der Zeit. Zudem war in den 80er Jahren des 19. Jahrhunderts keines der 32 Gründungsmitglieder mehr am Leben. Das Unterhalten der Schießstätte wurde so immer schwieriger, die Schützen vermieteten daher das Gebäude als Gartengaststätte an verschiedene Interessenten. Die Mitgliedsbasis

ging von Jahr zu Jahr zurück und in den Jahren 1904-1909 wurden nicht einmal Schießwettbewerbe organisiert. Unter diesen Umständen blieb den Schützen nichts anderes übrig, als die Schießstätte zu verkaufen. Nach einer längeren Verhandlung wurde das Schützenhaus für 15.000 Kronen an die Gemeinde verkauft, unter der Bedingung, dass die Gemeinde 10.000 Kronen Schulden des Schützenvereins übernimmt und die übrigen 5.000 Kronen dem Armenfonds der Stadt Frenštát pod Radhoštěm als Stiftung des Schützenvereins auszahlt, aber erst im Fall, wenn die Gemeinde die Schießstätte verkaufen oder zu anderen Zwecken gebrauchen sollte. Der am 15. November 1907 geschlossene Vertrag, mit dem der Schützenverein dem Gemeinderat der Stadt Frenštát pod Radhoštěm das Schützenhaus Konskriptionsnummer 837 verkaufte, wurde auf der Sitzung des Gemeinderates am Freitag, den 10. April 1908, genehmigt. Der Kauf des Schützenhauses durch die Gemeinde bedeutete das Ende der Bedingungen für eine unabhängige Tätigkeit des Schützenvereins. Die Schützen behielten das formelle Recht, die Schießstätte zu benutzen, doch auch das dauerte nicht lange. Die Schießstätte wurde auch im Weiteren als Gaststätte benutzt, und zwar auch nachdem sie im Jahr 1924 durch den Verkauf an den Turnverein Sokol überging. Die Sokol-Mitglieder errichteten dann an der Schießstätte einen Übungsplatz für öffentliche Übungen, einen Eislaufplatz mit einer Wärmestube und Tennisplätze.

Gemalte Zielscheiben stellen heute eine Kuriosität ihrer Art dar, in Frenštát pod Radhoštěm hatten sie jedoch ihre genau bestimmte Stelle. Mit der Stelle ist das „Schützenhaus“ gemeint, ein bekanntes Gartenrestaurant am Rande von Frenštát pod Radhoštěm, wo gemalte Zielscheiben noch am Anfang des 20. Jahrhunderts die Wände und Decken von einigen Räumlichkeiten schmückten. Laut dem Inventar der Innenausstattung des Schützenhauses waren hier Mitte des 19. Jahrhunderts 61 Zielscheiben installiert. Zu der Zeit waren die gemalten Zielscheiben im Schießsaal installiert. Insgesamt 44 Zielscheiben wurden nach dem Jahr 1950 für das Museum erworben oder vor Vernichtung gerettet. Beim Umzug des Museums in neue Räumlichkeiten in den 60er Jahren des 20. Jahrhunderts kam es zu weiteren Verlusten, so dass zum heutigen Tag nur noch 32 Zielscheiben übrig blieben.

Die Geschichte des ersten Frankstädter Vereins wurde damit zu einem unbekanntem Datum abgeschlossen. Aus den erhaltenen Vereinsschriftstücken lässt sich das offizielle Datum der Beendigung der Vereinstätigkeit nicht mit Bestimmtheit feststellen. Noch Anfang der 20er Jahre des vorigen Jahrhunderts veranstaltete eine Handvoll Mitglieder im Schützenhaus einen Kegelwettbewerb. Im Jahr 1930 bestand der Verein jedoch nicht mehr. Er beendete seine Tätigkeit auf stillem Wege ohne größeres Interesse der Öffentlichkeit. Sein positiver Beitrag zur Geschichte war paradoxerweise auf der Ebene des nationalen Bewusstseins der Frankstädter.

Muzeum ve Frenštátě pod Radhoštěm

Katalog k expozici Střelecký spolek ve Frenštátě pod Radhoštěm a jeho terče

Vydal Moravskoslezský kraj za spoluúčasti Muzea Novojičínska, příspěvkové organizace, v roce 2007

Studii napsal a soupisem terčů opatřil PhDr. Tomáš Baletka, PhD.

Překlady resumé Agentura ASPENA, Ostrava (AJ) a Mgr. Radim Sochorek (NJ)

Redakčně připravil Jiří Klučka

Reprodukované sbírkové předměty, fotografie a archiválie jsou ze sbírek Muzea Novojičínska – Muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm a Státního okresního archivu Nový Jičín. Fotografie terčů Rudolf Jarnot 2006

Jazyková korektura PhDr. Zora Kudělková

Publikaci navrhla, grafický upravila a do tisku připravila Agentura API s.r.o.

Tisk Printo, spol. s r.o.

Copyright © Muzeum Novojičínska, příspěvková organizace

Copyright © PhDr. Tomáš Baletka, PhD., 2007

